

SAYI : S.19806
BAŞVURU NO : 2019/11287
KARAR TARİHİ : 09/12/2019

TAVSİYE KARARI

BAŞVURAN :
BAŞVURUYA KONU İDARE : HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
BAŞVURUNUN KONUSU : Mahkeme tarafından hükmedilen bedelin ödenmesi talebi hakkında.
BAŞVURU TARİHİ : 17/06/2019

I. BAŞVURANIN İDDİA VE TALEPLERİ

1. Kurumumuza ... adına başvuruda bulunan Av. ..., kamulaştırmaz el atma nedeniyle Kurum aleyhine açılan davanın kabul edildiğini ve söz konusu kararın kesinleştiğini, buna rağmen hükmedilen bedelin ödenmediğini belirterek alacağın tamamının ödenmesini talep etmektedir.

II. İDARENİN BAŞVURUYA İLİŞKİN AÇIKLAMALARI

2. Kurumumuzun 08/08/2019 tarihli ve ... sayılı bilgi ve belge isteme yazısına istinaden Hacettepe Üniversitesi Hukuk Müşavirliğinin 22/10/2019 tarihli ve ... sayılı cevabi yazı ve eklerinde özetle;

2.1. Başkanlık bütçesi kamulaştırma tertibinde ödenek bulunmadığından Üniversite Strateji Geliştirme Daire Başkanlığından ödenek talebinde bulunduğu, ödeneğin Başkanlığa tahsis edilmesi durumunda söz konusu borcun ödeme işleminin yapılabileceği belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

3. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 17 nci maddesinde; *"hiç kimsenin keyfi olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılamayacağı"* düzenlenmiştir.

4. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 17 nci maddesinde; *"mülkten yoksun bırakılma sonucunda, zamanında ödenecek adil tazminat"* koşuluna yer verilmiştir.

5. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1 No'lu Ek Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" başlıklı 1 nci maddesinde; *"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen"*

koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.” şeklinde bir düzenlemeye gidilmiştir.

6. 2709 sayılı T.C. Anayasası’nın,

6.1. “Cumhuriyetin nitelikleri” başlıklı 2 nci maddesinde; *“Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.”*,

6.2. “Mülkiyet hakkı” kenar başlıklı 35 inci maddesinde; *“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”*,

6.3. “Hak arama hürriyeti” başlıklı 36 ncı maddesinde; *“Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.”,

6.4. “Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı” başlıklı 74 üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkrasında; *“Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.”*,

6.5. “Mahkemelerin bağımsızlığı” başlıklı 138 inci maddesinin son fıkrasında; *“Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”*,

7. 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun “Kurumun görevi” başlıklı 5 inci maddesinde; *“(1) Kurum, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir. (2) Ancak; a) Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler ile resen imzaladığı kararlar ve emirler, b) Yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler, c) Yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar, ç) Türk Silahlı Kuvvetlerinin sırf askerî nitelikteki faaliyetleri, Kurumun görev alanı dışındadır.”*,

8. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 28 inci maddesinin 1 inci fıkrasında; *“Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez. ...”*,

9. 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun,

9.1. “Amaç ve kapsam” başlıklı 1 inci maddesinde; *“Bu Kanun; kamu yararının gerektirdiği hallerde gerçek ve özel hukuk tüzelkişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmaz malların, Devlet*

ve kamu tüzelkişilerince kamulaştırılmasında yapılacak işlemleri, kamulaştırma bedelinin hesaplanmasını, taşınmaz malın ve irtifak hakkının idare adına tescilini, kullanılmayan taşınmaz malın geri alınmasını, idareler arasında taşınmaz malların devir işlemlerini, karşılıklı hak ve yükümlülükler ile bunlara dayalı uyumsuzlukların çözüm usul ve yöntemlerini düzenler. ... ”,

9.2. “Kamulaştırma şartları” başlıklı 3 üncü maddesinde; “İdareler, kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle yapmak yükümlülüğünde buldukları kamu hizmetlerinin veya teşebbüslerinin yürütülmesi için gerekli olan taşınmaz malları, kaynakları ve irtifak haklarını; bedellerini ... ödemek suretiyle kamulaştırma yapabilirler. ... ”,

9.3. “Kamulaştırılmaksızın kamu hizmetine ayrılan taşınmazların bedel tespiti” başlıklı geçici 6 ncı maddesinin sekizinci fıkrasında; “Kesinleşen mahkeme kararlarına istinaden bu madde uyarınca ödemelerde kullanılmak üzere, ihtiyaç olması hâlinde, merkezi yönetim bütçesine dâhil idarelerin yılı bütçelerinde sermaye giderleri için öngörülen ödeneklerinin (Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinin güvenlik ve savunmaya yönelik mal ve hizmet alımları ile yapım giderleri için ayrılan ödeneklerin) yüzde ikisi, belediye ve il özel idareleri ile bağlı idareleri için en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının, diğer idareler için en son kesinleşmiş bütçe giderleri toplamının en az yüzde ikisi oranında yılı bütçelerinde pay ayrılır. Kesinleşen alacakların toplam tutarının ayrılan ödeneğin toplam tutarını aşması hâlinde, ödemeler, sonraki yıllara sâri olacak şekilde, garameten ve taksitlerle gerçekleştirilir. Taksitlendirmede, bütçe imkanları ile alacakların tutarları dikkate alınır. Taksitli ödeme süresince, 3095 sayılı Kanuna göre ayrıca kamuni faiz ödenir. İdare tarafından, mahkeme kararı gereğince nakdi ödeme yerine, üçüncü fıkrada belirtilen diğer uzlaşma yolları da teklif edilebilir ve bu maddenin uzlaşmaya ilişkin hükümlerine göre işlem yapılabilir. ... ” düzenlemelerine yer verilmiştir.

IV. KAMU DENETÇİSİ YAHYA AKMAN’IN KAMU BAŞDENETÇİSİ’NE ÖNERİSİ

10. Başvuranın iddiaları, İdarenin konu ile ilgili açıklamaları, ilgili mevzuat ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilerek hazırlanan “Tavsiye Karar Önerisi” Kamu Başdenetçisi’ne sunulmuştur.

V. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

A. Hukuka ve Hakkaniyete Uygunluk Yönünden Değerlendirme

11. Başvuran, 1 no.lu paragrafta açıklandığı üzere, kamulaştırmamız el atma nedeniyle Kurum aleyhine açılan davanın kabul edildiğini ve söz konusu kararın kesinleştiğini, buna rağmen hükmedilen bedelin ödenmediğini belirterek alacağın tamamının ödenmesini talep etmektedir.

12. Kamulaştırmamız el atma yerleşik içtihatlarda; kamulaştırma yapmaya yetkili devlet, kamu tüzel kişileri, kamu kurumları veya kamu yararı bulunması halinde adlarına kamulaştırma yapılacak gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin, kamu gücünü kullanarak Anayasa ve yasalara uygun bir kamulaştırma işlemi yapmaksızın, bir kimsenin mülkiyetinde bulunan taşınmaz malına sahiplenme kastı ile ve fiilen ya da hukuken mal sahibinin tasarruf hakkını engellemesi olarak değerlendirilmiştir. (Anayasa Mahkemesinin 13/11/2014 tarihli, E. 2013/95, K. 2014/176 sayılı Kararı ile 10/04/2003 tarihli, E.2002/112, K.2003/33 sayılı Kararı; Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15/10/2004 tarihli, E.2004/5561, K.2004/717 sayılı Kararı).

13. Dosya kapsamında, Ankara İli ... İlçesi ... Mahallesi ... Mevkii ... Parsel No.lu taşınmaza ilişkin başvuranın veraset yoluyla hissedar ve malik olduğu, Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğünce herhangi bir kamulaştırma işlemi yapılmaksızın taşınmaza fiilen el atıldığı, başvuran ve diğer malikler tarafından kamulaştırmasız el koymadan kaynaklı Ankara 10. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açıldığı, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesinin 01/03/2018 tarihli ve ..., ... sayılı kararında 299.964,00 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte tahsili ile bilirkişi raporundaki oranlar dahilinde davacı maliklere verilmesine hükmedildiği, kararın 01/03/2018 tarihinde kesinleştiği, kararın Ankara 10. İcra Müdürlüğünün ... sayılı dosyası kapsamında icra takibine konulduğu ve ilgili İdare tarafından bugüne kadar söz konusu bedelin ödenmediği anlaşılmıştır.

14. Anayasa Mahkemesinin 14/01/2010 tarihli ve E. 2009/27, K. 2010/9 sayılı kararında; *“Anayasa’nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biri olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal barışı güçlendiren, bireyin adaleti bulma, hakkı olanı elde etme, haksızlığı önleme uğraşının da aracıdır. Hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil, yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır.”* ifadeleri kullanılmıştır.

15. Yine Anayasa Mahkemesinin 03/04/2014 tarihli ve 2013/711 sayılı bireysel başvuru kararında; başvurucular, taşınmazlarına Belediye tarafından kamulaştırma yapılmaksızın el atıldığını, açtıkları davalar sonunda taşınmazın bedelinin Belediyeden tahsiline karar verildiğini, mahkeme ilamına dayalı icra takibine rağmen hükmedilen bedellerin ödenmediğini, kamu mallarının haciz edilemezliğine dayalı kanun hükümlerine dayanarak ödemediğini kaçınıldığını belirterek, mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşler, ihlalin tespitini ve taşınmazın değerinin artması nedeniyle tazminata hükmedilmesini talep etmişlerdir. Başvuru Mahkemece adil yargılanma hakkının ihlali ve mülkiyet hakkının ihlali olmak üzere iki kısımda incelenmiştir. Bu kapsamda *“mahkemeye erişim hakkının adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olduğu ve bir uyumsuzluğu mahkeme önüne götürme, mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsadığı”* ifade edilerek **yargı kararlarının uygulanması “mahkemeye erişim hakkı” kapsamında değerlendirilmiştir.** Ayrıca, Devletin bir kurumu aleyhinde verilen nihai ve bağlayıcı mahkeme kararı ile ortaya konulan borcunu **ekonomik kaynak yokluğunu ileri sürerek makul sürede ifa etmekten kaçınmayacağı, bunun adil yargılanma hakkının ihlali sonucunu doğuracağı** açıkça ifade edilmiştir. Kamulaştırma işlemi yapılmaksızın bireylere ait taşınmazlara el atan idarelerin bu fiilleri nedeniyle açılan davalar sonucunda hükmedilen alacakları yahut tazminatları ödememesini ise, **mülkiyet hakkının unsurları olan mülkiyetten barışçıl yararlanma ve mülkiyete saygı ilkelerinin ihlali olarak nitelemektedir.** Bu açıklamaların ardından Anayasa Mahkemesi, başvurunun mahkeme kararlarının yerine getirilmemesi sonucu, alacak hakkının ödenmemesiyle ilgili şikâyet yönünden kabul edilebilir olduğuna, Anayasa’nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine ve manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

16. Diğer yandan, Anayasa’nın 138 inci maddesi ve İdari Yargılama Usulü Kanunu ile yargı kararlarının ne olursa olsun uygulanmamasından idare sorumlu tutulmuştur. Dolayısıyla, İdarenin mahkeme kararlarını uygulaması Anayasal ve kanuni bir zorunluluktur.

İdarenin kararı uygulama yükümlülüğü devam ettikçe, yargı kararının uygulanmamasından doğan sorumluluğu da devam edecektir. Yukarıda anılan Anayasa Mahkemesi kararlarına bakıldığında Anayasamızın 36 ncı maddesinde yer alan “**hak arama hürriyeti**”nin yalnızca yargı mercileri karşısında davalı veya davacı olma sıfatını değil aynı zamanda **mahkeme nezdinde verilmiş olan kararın idari mercilerce gereğinin yerine getirilmesini de kapsadığı belirtilmekte**, ayrıca mahkeme kararlarının uygulanmasını yargılama sürecinin devamı niteliğinde görerek yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın bir anlam ve sonuç doğurmasını saylayan unsur olarak nitelendirmektedir.

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1 No’lu Ek Protokolün 1 inci maddesine bakıldığında AİHM kararları ışığında üç temel ilkeyi işaret ettiği görülmektedir. Bunlar; **mülkiyete saygı, mülkiyetten yoksun bırakılmama, mülkiyetin kullanımının belli şartlarda devletlerce kısıtlanabileceği** ilkeleridir. Anayasamızın 35 inci maddesi de bu ilkelerle paralel şekilde hüküm ifade etmektedir. Nitekim 14. paragrafta yer verilen Yüksek Mahkemenin kararında “**AİHM’nin yargı kararlarının uygulanmasının geciktirilmesini yahut hiç uygulanmamasını mülkiyete saygı ve mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale**” olarak kabul ettiği vurgulanmıştır.

18. Yukarıda yapılan açıklamalar, anılan mevzuat hükümleri ve tüm dosya kapsamı çerçevesinde; İdarenin kamulaştırma işlemi yapmaksızın başvurana ait taşınmaza el atması ve bu fiili durum nedeniyle açılan dava sonucunda hükmedilen tazminatı ödemeyerek adil yargılanma ve mülkiyet haklarını ihlal ettiği değerlendirildiğinden, tazminat bedelinin ödenmemesi işleminin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır.

B. İyi Yönetim İlkeleri Yönünden Değerlendirme

19. İyi yönetim ilkelerine 28/03/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin “İyi yönetim ilkeleri” başlıklı 6 ncı maddesinde yer verilmiş olup; Kurumumuzun bilgi ve belge talebine süresi içinde cevap verildiği, İdarenin başvurana ilgili işlemlerinde “kanunlara uygunluk”, “makul sürede karar verme”, “hesap verilebilirlik”, “şeffaflık”, “kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi” **ilkelerine uygun davrandığı**, ancak İdarenin, şikâyetçiye verdiği cevapta hangi sürede hangi mercilere başvurabileceğini göstermediği bu nedenle “karara karşı başvuru yollarının gösterilmesi” **ilkesine uymadığı** tespit edildiğinden, İdarenin bahse konu ilkelere uygun davranması önerilmektedir.

VI. HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN AÇIKLAMA

20. 6328 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, bu Tavsiye Kararının idareye tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde idare tarafından herhangi bir eylem ya da işlem tesis edilmezse (varsa) dava açma süresinden kalan süre işlemeye devam edecek olup Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açıktır.

VII. KARAR

Açıklanan gerekçelerle BAŞVURUNUN KABULÜNE,

Başvuranın mahkeme ilamına göre alacağının tamamının en kısa sürede ödenmesi hususunda Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne TAVSİYEDE BULUNULMASINA,

6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne bu karar üzerine tesis edilecek işlemin otuz gün içinde Kurumumuza bildirilmesinin zorunlu olduğuna,

Kararın **BAŞVURAN VEKİLİNE** ve **HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ'NE** tebliğine,

Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisince karar verildi.

e-imzalıdır
Şeref MALKOÇ
Kamu Başdenetçisi